

Nr 61.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förslag för anskaffning av vägmaskiner m. m.; given Stockholms slott den 9 februari 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustaf Andersson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 februari 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson:

Jag anhåller att till behandling få upptaga av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i skrivelse den 9 oktober 1939 väckt fråga angående finansieringen av kostnaderna för anskaffning av förråd av maskiner och redskap m. m. för vissa väg- och broföretag, som utföras i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi.

Genom särskilda beslut den 16 juli 1937 och senare har Kungl. Maj:t medgivit, att till utförande såsom statliga beredskapsarbeten genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg av vissa väg- och broföretag statsbidrag finge utgå med i besluten angiven del av den beräknade kostnaden från

reservationsanslaget till statliga och kommunala beredskapsarbeten. De beräknade kostnaderna för här ifrågavarande, intill den 31 december 1939 medgivna företag uppgå till, i runda tal, för vägföretagen 11,27 miljoner kronor och för broföretagen 7,66 miljoner kronor. Förstnämnda företag hava på ett undantag när utförts i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens egen regi. Broföretagen däremot utföras i allmänhet helt och hållet på entreprenad, dock hava i broföretagen ingående tillfartsvägar i några fall kommit till utförande i styrelsens egen regi.

För arbetenas utförande i styrelsens egen regi har styrelsen måst anskaffa ett förråd av maskiner och redskap m. m. De större maskiner, som ingå i detta förråd, utgöras av bergborrmaskiner, kompressorer, elevatorer, kranar, motorer, pumpar, sorteringsverk, krossar och vältar.

I sin förenämnda skrivelse har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* i huvudsak anfört följande:

Kostnaderna för anskaffningen av det erforderliga förrådet av maskiner och redskap m. m. utgjorde vid tidpunkten för skrivelsens avlättande omkring 600,000 kronor. Ytterligare maskiner m. m. beräknades emellertid erforderliga för beslutade företags slutförande, motsvarande en kostnad av i runt tal samma belopp. Anskaffningskostnaden för erforderligt förråd för utförande av de arbeten, för vilka Kungl. Maj:ts beslut föreläge, kunde således beräknas uppgå till sammanlagt 1,200,000 kronor.

De särskilda företagen borde för den användning av maskiner och redskap, som erfordrades för utförande av de i företagen ingående arbetena, belastas med en mot användningen svarande avskrivning av förrådsvärdet. Därest verksamheten kunde drivas fortlöpande, skulle nuvarande förrådsvärde så småningom helt avskrivnas. Med hänsyn till att det icke vore möjligt att överblicka, i vad mån nya företag kunde komma att igångsättas vid tidpunkter, då redskap och maskiner lämpligen kunde förflyttas från nu pågående företag, syntes anordning böra träffas för täckande av de kostnader för förrådet, som icke kunde avskrivnas vid de företag, som för närvarande vore beslutade till utförande.

Kungl. Maj:t hade också genom beslut den 14 juli 1939 förklarat, att Kungl. Maj:t ville ifråga om täckande av, frånsett skäligen avskrivning, kostnaderna för maskiner och redskap för vissa företag, varom då vore fråga, framdeles på framställning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddela beslut.

Ifråga om sättet för täckande av förevarande kostnader syntes medel till desamma, under förutsättning att ifrågavarande verksamhet kunde beräknas komma att fortgå, kunna täckas av styrelsens under händer varande medel. Dessa uppginge i runda tal vid föregående budgetårs början till 10 miljoner kronor och vid samma års slut till 19 miljoner kronor. Vid en sådan anordning finge, därest verksamheten framdeles skulle upphöra, frågan om kostnadernas slutliga täckande upptagas till förnyad prövning.

Därest redan nu kunde förutsättas, att verksamheten ifråga inom en nära framtid komme att upphöra, syntes lämpligare, att till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande ställdes visst belopp för kostnadernas täckande från medel under femte huvudtiteln eller andra medel.

I det fall nya företag komme att igångsättas, innan nu pågående företag avslutats samt maskiner och redskap därifrån kunde överflyttas till de nya företagen, med andra ord om verksamhetens omfattning utökades, komme förrådskostnaden att ökas i motsvarande mån.

Med åberopande av det anförda hemställer väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte medgiva styrelsen att täcka, fränsett skälighetsavskrivning, kostnaderna för till beredskapsarbetena erforderligt förråd med styrelsens under händer varande medel upp till ett belopp av 1 miljon kronor, eller, därest denna anordning icke skulle befinnas lämplig, att till styrelsens förfogande ställdes för ifrågavarande ändamål ett belopp av samma storlek från anslag under femte huvudtiteln eller andra medel.

Över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens framställning hava utlåtanden afgivits av statskontoret den 21 oktober 1939 och av riksräkenskapsverket den 9 november samma år.

Statskontoret — som under hand från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inhämtat, att styrelsen före varje maskinanskaffning undersökte, om och i vilken utsträckning möjligheter förelåge att från statens arbetslöshetskommission förvärva erforderlig materiel — har uttalat, att ämbetsverket i likhet med styrelsen funne åtgärder böra vidtagas för täckande av de kostnader för det för de statliga beredskapsarbetena anskaffade förrådet av maskiner och redskap m. m., som icke kunde avskrivas vid de för närvarande beslutade företagen. Då detta förråd anskaffats uteslutande för att möjliggöra ett utförande av sagda arbeten, förordade statskontoret, att för ändamålet erforderliga medel ställdes till styrelsens förfogande från reservationsanslaget till statliga och kommunala beredskapsarbeten. Vid användning av förrådet för nya företag torde — såsom hittills — avskrivningsförfarande böra tillämpas och beredskapsanslaget gottgöras de å vederbörande företag debiterade avskrivningsbeloppen.

Slutligen erinrar statskontoret om att i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi utfördes även andra arbeten än beredskapsarbeten. I den utsträckning så visade sig möjligt, torde därvid, anför statskontoret, det för beredskapsarbetena anskaffade förrådet av maskiner och redskap m. m. böra komma till användning, varvid givetvis berörda reservationsanslag borde gottgöras belopp, motsvarande den avskrivning av förrådet, som borde ske.

Riksräkenskapsverket har i sitt utlåtande till en början meddelat, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen från och med ingången av innevarande budgetår å en förskottstitel, benämnd »Beredskapsföretagens inventarier», avförde de kostnader för här ifrågavarande inventarier, som icke kunde rymmas inom de av Kungl. Maj:t för beredskapsarbetena anvisade medlen.

Riksräkenskapsverket har vidare anført:

Det torde vara uppenbart, att inventarierna i fråga även efter slutförandet av de redan beslutade arbetena komma att representera ett visst värde. Skillnaden mellan anskaffningskostnaden och sistnämnda värde bör belasta de utförda arbetena i samma ordning som hittills. Att så sker är även av betydelse med hänsyn till att viss del av kostnaden för dessa arbeten skall bestridas av vederbörande vägdistrikt. Föreliggande framställning avser därför främst den del av anskaffningskostnaden för maskiner och redskap m. m., som icke kan avföras å redan beslutade arbeten.

Den metod, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen nu använder, medför, att

de förskotterade icke avskrivna inventariiekostnaderna komma att redovisas såsom tillgångar i bokföringen samt att senare särskilda medel måste anvisas för täckande av dessa förskott. En dylik anordning finner riksräkenskapsverket olämplig. När genom den vid 1938 års riksdag beslutade kapitalregleringen särskilda medel anvisades för täckning av vissa kvarstående inventariervärden, avsågs, att dylika värden för framtiden icke vidare borde få redovisas såsom tillgångar för statsregleringsfonden. Att på sätt styrelsen alternativt föreslagit bestrida denna kostnad med »styrelsens under händer varande medel» kan ej heller komma i fråga.

För anskaffande av erforderliga maskiner och redskap borde enligt riksräkenskapsverkets mening särskilda medel ställas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande, varvid, uttalar ämbetsverket, givetvis endast anslaget till statliga och kommunala beredskapsarbeten syntes böra anlitas.

Enligt styrelsens framställning skulle, anför härefter riksräkenskapsverket, av maskinkostnaderna å 1,200,000 kronor cirka 1,000,000 kronor behöva finansieras genom särskild medelsanvisning. På hittills beslutade arbeten skulle då endast belöpa cirka 200,000 kronor. Med hänsyn till att maskinanskaffningen skett för möjliggörande av dessa arbeten och att det vore osäkert, om ytterligare sådana arbeten komme att i nuvarande finansiella läge beslutas, ville riksräkenskapsverket ifrågasätta, huruvida icke betydligt större maskinkostnader borde hänföras till de arbeten, som hittills beslutats.

Ämbetsverket framhåller vidare, att det förordade finansieringsförfarandet icke uteslöte, att framtida arbeten kunde anses belastade med till dem hänförliga maskinkostnader, oberoende av om denna kostnad på sätt riksräkenskapsverket föreslagit redan avförts å vederbörligt anslag.

Till frågan om storleken av det belopp, som i nuvarande läge bör anvisas för ändamålet, har riksräkenskapsverket icke tagit ställning.

Departements-
chefen.

För utförande i egen regi av vissa från anslaget för statliga och kommunala beredskapsarbeten finansierade väg- och broarbeten har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anskaffat ett förråd av maskiner och redskap m. m. I den mån de inköpta inventarierna ha använts vid redan beslutade och redovisade företag, har viss del av anskaffningskostnaden avförts å nämnda anslag samt redovisats såsom utgift för respektive vägföretag. Till större delen har emellertid täckning för inköpskostnaden icke kunnat erhållas genom anlitan av redan anvisade anslagsmedel. De utgifter, för vilka täckning sålunda icke kunnat erhållas, hava överförts till en i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens bokföring för ändamålet upptagen förskottstitel.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen beräknar kostnaden för anskaffning av maskiner och inventarier intill tiden för avgivandet av den föreliggande framställningen till cirka 600,000 kronor, varjämte ytterligare erforderliga anskaffningar för redan beslutade beredskapsarbeten beräknas till ungefär samma belopp. I denna inventariiekostnad å sammanlagt 1,200,000 kronor ingå emellertid de belopp, som redan avskrivits genom avföring å vederbörande anslag, samt även de belopp, som under innevarande budgetår kunna avföras å samma anslag.

Det kan beräknas, att sedan de nu beslutade arbetsföretagen avslutats de för desamma anskaffade arbetsmaskinerna alltjämt komma att representera ett icke obetydligt värde. I likhet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förordar jag därför, att arbetsföretagen belastas endast med så stor del av kostnaderna för maskinparkens anskaffande, som skäligen svarar mot maskinernas värdeminskning under den tid de disponerats för de olika företagen. Att helt avskryva anskaffningskostnaderna på de arbetsföretag, för vilka maskinerna i första hand inköpts, synes nämligen oriktigt särskilt i de fall, då vederbörande vägdistrikt skall bidra med viss procent av kostnaderna för företaget.

Vid ett godtagande av vad jag sålunda förordat uppställer sig frågan, huru täckning skall beredas för den del av maskinförrådets anskaffningskostnad, som ej kan avskrivas å de nu beslutade arbetsföretagen. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har föreslagit, att häremot svarande kostnader skulle, såsom hittills skett, i styrelsens bokföring tills vidare redovisas å en särskild förskottstitel. Denna skulle sedermera tillgodoföras de belopp, varmed framtida vägföretag för användning av maskinförrådet kunde komma att belastas. Alternativt har styrelsen hemställt, att för förrådets avskrivning särskilda medel måtte anvisas. Statskontoret och riksräkenskapsverket avstyrka den förra lösningen och förorda, att ytterligare medel för avskrivning måtte anvisas från anslaget till statliga och kommunala beredskapsarbeten, vilket anslag successivt skulle gottskrivas framdeles gjorda, vederbörande företag påförda avskrivningar å maskinerna. Gentemot detta förslag kan invändas, att anslaget till beredskapsarbeten skulle under det budgetår, varunder medel till avskrivningar anvisades från anslaget, i mindre utsträckning än som med anslaget avsetts kunna användas för det ändamål, för vilket det anvisats, nämligen att bereda ökade arbetstillfällen. Å andra sidan är den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen nu tillämpade metoden mindre lämplig. Såsom riksräkenskapsverket framhållit, anvisades i samband med den år 1938 beslutade kapitalregleringen särskilda medel för täckning av vissa kvarstående inventarievärden och förutsattes, att dylika värden för framtiden icke borde få redovisas såsom tillgångar för statsregleringsfonden. En ur olika synpunkter lämplig lösning synes mig i stället vara, att till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande ställes erforderligt förlagskapital för ifrågavarande maskinanskaffning. Härför torde särskilt anslag böra anvisas å kapitalbudgeten under fonden för förlag till statsverket. En årlig avskrivning torde böra verkställas med förslagsvis en femtedel av det investerade kapitalet, därvid vägföretagen böra påföras kostnaderna för avskrivningen. De härigenom uppkommande likvida medlen torde böra få av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen användas för anskaffande av nya vägmaskiner m. m.

Vad härefter angår storleken av det anslag, som skulle behöva anvisas, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen meddelat, att för de hittills beslutade vägföretagen, för vilka kostnaderna bestridas av medel från anslaget till beredskapsarbeten, sammanlagda kostnaderna för maskinanskaffningen kunna beräknas komma att uppgå till omkring 1,200,000 kronor. Av detta belopp

skulle omkring 200,000 kronor skäligen kunna avskrivas å dessa arbeten. Jag torde emellertid få erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 27 oktober 1939 bemyndigat väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att under vissa villkor låta utföra nyanläggning samt omläggning och förbättring av för riksförsvaret oundgängligen erforderliga vägar och broar samt härför ställt ett belopp av sammanlagt 5,550,000 kronor till styrelsens förfogande, av vilket belopp 5,000,000 kronor skulle utgå av det av 1939 års urtima riksdag för ändamålet anvisade anslaget. Av ifrågakvarande vägföretag äro vissa avsedda att utföras på entreprenad, en del genom vederbörande vägdistrikts försorg och den återstående delen i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens egen regi. Vid den senare delen av företaget är avsett att vid arbetenas utförande använda maskiner och redskap i största möjliga utsträckning från beredskapsarbetenas förråd. I årets statsverksproposition har vidare under sjätte huvudtiteln äskats ett reservationsanslag av ytterligare 2,000,000 kronor till bidrag till byggande och förbättring av vägar av förut nämnt slag. Därest även dessa företags utförande kommer att anförtros väg- och vattenbyggnadsstyrelsen torde även en del härav komma till utförande i styrelsens egen regi på samma sätt som de tidigare företagen av detta slag.

I vilken omfattning det kan bliva möjligt att använda maskiner och redskap från redan anskaffat förråd vid utförandet av företagen för riksförsvaret är beroende av den utsträckning, vari beredskapsarbeten samtidigt komma att bedrivas. Under förutsättning att icke några nya beredskapsarbeten komma att igångsättas under den tid, arbetena med vägbyggnaderna för riksförsvaret pågå, kan, enligt vad jag inhämtat, inventarieanskaffningen för dessa senare företag beräknas hålla sig inom en kostnad av 200,000 kronor. Sammanlagt skulle alltså inventarieanskaffningen för beredskapsföretagen och militärvägarna komma att uppgå till 1,400,000 kronor. Av detta belopp skulle, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upplyst, omkring 400,000 kronor kunna avskrivas å de berörda företagen. Det återstående beloppet, 1,000,000 kronor, skulle alltså behöva anvisas såsom förlag för anskaffning av vägmaskiner m. m.

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förlag för anskaffning av vägmaskiner m. m.* för budgetåret 1940/41 å kapitalbudgeten, under rubrik Fonden för förlag till statsverket, anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 1,000,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Sigurd Lang.